

Filosofie v krizi

Krise filosofie ještě nemusí znamenat její konec, tak jako v těžké nemoci krize nemusí vést nutně k smrti, může být také překonána. Jsou ovšem nemoci, které i v případě uzdravení mají vážné následky, kdy snižují některé schopnosti nebo omezují možnosti i uzdraveného pacienta. Na druhé straně však nejsou vzácné případy, kdy nějaké onemocnění právě naopak zvyšuje pacientovu odolnost buď proti opakování téhož (infekčního) onemocnění, anebo dokonce i širší a obecnější odolnost. Proto je tolik zapotřebí, aby současná krize filosofie byla správně diagnostikována, tj. aby se třeba v přechodu od jednoho typu filosofického myšlení k jinému (jaký se odehrál již mnohokrát), který má charakter prosté vývojové změny, např. adaptace na novou problematiku, nespatořovaly známky zániku filosofie samé. Heidegger vynaložil mnoho usilovné práce, aby prokázal, že rozhodujícím zatížením téměř celé dosavadní filosofie bylo základně chybné pochopení bytí jako nejvyššího jsoucna. Ne vždy je tento Heideggerův interpretační pokus správně pochopen a plně recipován, dokonce ani ze strany myslitelů, kteří se jinak Heideggerem dost důkladně zabývají a leccos si z něho odnesli. Krizi filosofie by tedy bylo možno vidět v tom, že filosof sám nahlédne, že celá dosavadní filosofická tradice se dopouštěla jakéhosi těžkého omylu, který vůbec nemá charakter nějakého okrajového nedopatření, nýbrž čehosi pro filosofii základního a hluboce závažného. Ten omyl by spočíval v tom, že skutečnost (tj. všechny skutečnosti) jsou nahlíženy a chápány jako jsoucna (TA ONTA), zatímco vedle jsoucen tu jsou mnohem významnější skutečnosti, které žádnými jsoucny nejsou, ale nejsou také žádnými subjektivními nebo „spekulativními“ výmysly ani konstrukcemi. Rozdíl mezi „jsoucnem“ a „bytím“ můžeme ovšem shledat o četných autorů také v minulosti, pokud je čteme pozorně a zejména poučeně. Už u Aristotela najdeme rozlišení mezi „TO ON“ a mezi substantivním významem slovesa „EINAI“; a u největšího středověkého aristotelika, Tomáše Akvinského, najdeme analogické rozlišení mezi „ens“ a „esse“ (rovněž v substantivním významu). Němčina rozeznává mezi „Seiendes“ a „Sein“ (s velkým písmenem a členem, tedy „das Sein“); čeština rozlišuje dokonce už tvarem, přesněji čárkou na tom kterém písmenu: býti – bytí. A tady nezbyvá než se tázat: v jakém smyslu je bytí čímsi skutečným, aniž by je bylo možno a dovoleno chápat jako jsoucno? Je to právě tato otázka, která se zdá vyjadřovat tu nejzákladnější krizi v současné filosofii; ovšem platí jen za předpokladu, že tuto otázku náležitě pochopíme (a to je možno jen v náležitém kontextu).

(Písek, 030722-4.)